

**ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

Кафедра економіки та права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з НМР

К. Г. Михайлова

«11» вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Етика та соціальна відповідальність бізнесу

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 051 – Економіка

Освітня програма «Економіка та управління бізнесом»

Факультет «Бізнес-управління»

2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Етика та соціальна відповідальність бізнесу» спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Економіка та управління бізнесом» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Розробник: доктор економічних наук, професор кафедри економіки та права
Компанієць Вікторія Віталіївна

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри економіки та права

Протокол від 10 вересня 2024 року № 2

Завідувач кафедри економіки та права

Васюренко Л.В.

«10» вересня 2025 року

Схвалено радою факультету «Бізнес управління»

Протокол від 11 вересня 2024 року № 1

Голова Астахов В.В.

« 11 » вересня 2024 року

Опис навчальної дисципліни

Мета дисципліни полягає у формуванні фундаментальних знань теорії та практики етики та соціальної відповідальності бізнесу та сприянні більш глибокому розумінню і критичному оцінюванню соціально-економічних явищ, процесів, моделей управлінських рішень в бізнесі з урахуванням їх етичної складової; формуванні здатності обґрунтовувати управлінські рішення, в т.ч. оцінювати їх можливі ризики та соціально-економічні наслідки на основі сполучення професійних та етичних критеріїв; формуванні здатності використовувати знання щодо основних економіко-психологічних закономірностей поведінки суб'єктів економічної діяльності, в т.ч. в умовах невизначеності, кризи, в обґрунтуванні економічних рішень та розробці стратегій розвитку бізнесу; формування здатності діяти в бізнес-середовищі на основі етичних міркувань (мотивів).

Формування системи програмних компетентностей і результатів навчання:

(Інтегральна)

Здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки та управління бізнесом або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.

Загальні компетентності

ЗК3. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК12. Здатність до розробки та прийняття управлінських рішень з розвитку та оптимізації вартості бізнесу з урахуванням соціальної відповідальності.

Додаткові компетентності освітньої програми

СК14. Здатність використовувати економіко-психологічні закономірності поведінки суб'єктів економічної діяльності при розробці та обґрунтуванні управлінських рішень щодо розвитку бізнесу.

Завдання дисципліни: формування уяви про історичні та сучасні макро-соціальні проблеми етики та соціальної відповідальності, про сутність, фактори та мотиви, моделі поведінки суб'єктів економічної діяльності відповідно до ціннісного, етичного критеріїв; формування знань щодо різних концепцій етики та соціальної відповідальності ведення господарської діяльності та бізнесу у т.ч. з урахуванням соціокультурної складової; формування навиків використання результатів досліджень в галузі етики та соціальної відповідальності в прийнятті рішень, що стосуються соціально-економічних сфер діяльності; формування навиків моделювання та оцінювання можливих наслідків застосування власних ментальних моделей у власній економічній поведінці та управлінні ресурсами, персоналом, роботі в команді.

Обсяг в кредитах – 4

Розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять	
Повний термін навчання	
денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки:	
1-й	1-й
Семестр	

2-й	2-й
Лекції	
14	10
Практичні, семінарські	
16	8
Лабораторні	
–	–
Самостійна робота	
48	60
Індивідуальні завдання	
42	42
Вид підсумкового контролю	
іспит	іспит

Статус дисципліни – обов’язкова дисципліна гуманітарної та соціально-економічної підготовки

У кінці курсу передбачено складання іспиту.

Передумови для вивчення дисципліни:

Головною передумовою для вивчення дисципліни є вивчення дисциплін: методологія досліджень у галузі економіки та академічна доброчесність; поведінкова економіка та економічна психологія, розвиток соціально-економічних систем (аксіологічний вимір).

Очікувані результати навчання (студенти мають навчитися):

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем на принципах доброчесності.

ПРН 3. Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

ПРН 5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН 16. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з розвитку та оптимізації вартості бізнесу з урахуванням соціальної відповідальності.

ПРН 18. Обґрунтовувати та приймати економічні рішення з урахуванням економіко-психологічних закономірностей поведінки суб’єктів економічної діяльності

Очікувані результати навчання:	Методи навчання (вказати за кожним результатом навчання)	Форми оцінювання/ Засоби діагностики результатів навчання*
ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем на принципах доброчесності.	загальнонаукові та специфічні методи пізнання і дослідження, соціологічні, методи дослідницької діяльності та презентації результатів досліджень, лекції проблемного характеру навчальні дискусії	Відповіді на питання до обговорення за відповідними темами, виконання ситуаційних завдань, оцінювання участі в обговоренні та дискусії. Вхідне контрольне опитування
ПРН 3. Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань	загальнонаукові та специфічні методи пізнання і дослідження, соціологічні,	Виконання контрольних завдань, завдань імітаційних тренінгів; тестування знань з теоретичного

державною та іноземною мовами усно і письмово.	методи дослідницької діяльності та презентації результатів досліджень, лекції проблемного характеру презентації, навчальні дискусії,	матеріалу; презентація індивідуальних завдань, матеріалів для самостійного опрацювання.
ПРН 5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності	загальнонаукові та специфічні методи пізнання і дослідження, соціологічні, методи дослідницької діяльності та презентації результатів досліджень, міні-лекції, кейс-метод, презентації, навчальні дискусії,	Виконання, презентація і захист індивідуальних завдань, опитування за результатами критичного і творчого аналізу відео-матеріалу з предметної області, тести, опитування
ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов вимог, що потребують застосування нових підходів методів та інструментарію соціально-економічних досліджень, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.	загальнонаукові та специфічні методи пізнання, лекції проблемного характеру, презентації, евристичні бесіди,	Виконання, презентація і захист індивідуальних завдань, захист розробленого варіанту управлінського рішення виконання ситуаційних завдань, опитування
ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.	Метод системного аналізу міні-лекції, метод імітації, презентації, рольові ігри	Відповіді на питання до обговорення за відповідними темами, виконання ситуаційних завдань, оцінювання участі в обговоренні та дискусії тести, опитування
ПРН 16. Розробляти обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з розвитку та оптимізації вартості бізнесу з урахуванням соціальної відповідальності.	загальнонаукові та специфічні методи пізнання, лекції проблемного характеру кейс-метод, презентації, навчальні дискусії	Виконання контрольних завдань, завдань імітаційних тренінгів; тестування знань з теоретичного матеріалу; презентація індивідуальних завдань, матеріалів для самостійного опрацювання.
ПРН 18. Обґрунтовувати та приймати економічні рішення з урахуванням економіко-психологічних закономірностей поведінки суб'єктів економічної діяльності	загальнонаукові та специфічні методи пізнання, лекції проблемного характеру кейс-метод, презентації, рольові ігри, евристичні бесіди, тренувальні вправи	Виконання, презентація і захист індивідуальних завдань, захист розробленого варіанту управлінського рішення виконання ситуаційних завдань, опитування

Засоби діагностики результатів навчання:

* Поточна діагностика результатів навчання здійснюється за допомогою наступних методів і форм роботи: виконання здобувачами практично орієнтованих, проблемних завдань; групових проектів; підготовки письмових та усних повідомлень за тематикою навчального курсу; оцінювання участі в обговоренні та дискусії щодо проблемних, творчих питань, відео-матеріалу за тематикою навчального курсу; презентації результатів виконаних завдань;

- періодична (обов'язкова) діагностика здійснюється у формі виконання студентами модульних письмових контрольних робіт за темами відповідних змістових модулів та індивідуальних завдань, які подані у програмі;

- підсумкова діагностика результатів навчання здійснюється у формі іспиту.

Мова навчання: державна (українська).

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Духовно-моральний вимір економіки. Теоретичні основи етики бізнесу

ТЕМА 1. ВСТУП ДО КУРСУ. МОРАЛЬ ТА МОРАЛЬНІСТЬ, ЕКОНОМІКА ТА БІЗНЕС

Базові парадигми, зміст та мета курсу. Визначення моралі і моральності (науковий підхід). Джерела походження моралі і моральності (науковий підхід). Мораль та моральність. Природні витoki моральності (теологічний підхід). Надприродні витoki моральності. Моральний закон.

Економіка та господарювання, бізнес та підприємництво: проблематика визначення категорій. Економіка та хрематистика. Цілі економіки (господарювання).

ТЕМА 2. ЕТИКА БІЗНЕСУ: ПРЕДМЕТ ТА СПЕЦИФІКА

Причини підвищення уваги до етики бізнесу. Формування етики бізнесу як наукової дисципліни. Структура етики бізнесу, рівні аналізу. Елементи та види ділової етики. Фактори, які впливають на формування етики бізнесу, формування морально відповідальної поведінки. Етичні норми, принципи та закономірності в бізнесі. Основні етичні принципи ділової поведінки за Хосмером. Наслідки дотримання (порушення) етичних норм в економічних відносинах.

ТЕМА 3. ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ЧИННИКА В ЕКОНОМІЦІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Моральна оцінка економіки та підприємницької діяльності: основні положення. Місце моралі в економіці: західна економічна думка (XVIII - середина XX ст.). Класифікація підходів (концепцій) щодо визначення місця моралі в економіці. Діалектика взаємозв'язку моралі та економічної діяльності (західні теорії). Теологічний підхід. Закон духовно-моральної детермінації суспільного розвитку.

Причини відходу від моралі в бізнесі, деградації бізнес-етики в сучасному світі. Мораль і бізнес в епоху WEB 2.0. Види, мета діяльності, напрямки роботи сучасних об'єднань та мережевих спільнот етичного бізнесу.

ТЕМА 4. ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ В ЕТИЦІ БІЗНЕСУ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Релігія і господарське життя (історія та сучасність). Теорія утилітаризму. Розвиток ідей утилітаризму. Деонтична етика. Золоте правило моральності. Етика справедливості.

Поведінковий підхід в етиці бізнесу (поведінкова етика бізнесу). Глобальні тренди змін в сучасному світі (суспільство, культура, економіка, технології, людина). Напрями впливу глибинних змін на етику бізнесу та на особистість.

Нові міжнародні освітні ініціативи та проекти щодо формування культури неприйняття корупції та культури доброчесності в суспільстві, управлінні, бізнесі.

ТЕМА 5. ХРИСТИЯНСЬКА ЕТИКА ГОСПОДАРЮВАННЯ. ДІЯ ХРИСТИЯНСТВА НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА: ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ

Принципи християнської господарської етики та прийняття економічних рішень. Домострой як еталон господарювання. Багатство (бідність), власність, праця, благодійність у християнській (православній) етиці господарювання.

Вплив православ'я на розвиток підприємницької діяльності. Основні риси господарської культури вітчизняних підприємців.

Соціальне підприємництво. Доброчинна діяльність промисловців та підприємців. Благодійність і меценатство в Україні.

Основні положення ділового кодексу, заснованого на християнських цінностях (сучасний вимір).

ТЕМА 6. МУСУЛЬМАНСЬКА ЕТИКА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Концепція ісламського бізнесу: моральні принципи, правові джерела, вплив мусульманської моралі на економічну систему, підприємництво. Норми ісламської ділової етики: принципи будування етичного бізнесу, якості бізнесмену. Ставлення до власності, багатства, милостині, позичкового відсотку (лихварства). Економічна поведінка, що суперечить шаріату. Правила регулювання торгівельних відносин та оформлення договорів. Етика трудових відносин.

Змістовий модуль 2.

Морально (соціально) відповідальна поведінка особистості в організації, бізнесі, економіці

ТЕМА 7. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ У РЕГУЛЯЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна західна наука щодо необхідності дотримання норм моралі в економічній діяльності. Теоретико-методологічні засади дослідження морально-психологічної детермінації економічної діяльності (теоретична модель аналізу). Детермінанти формування ставлення до дотримання моральних норм в економічній діяльності та вибору типу економічної поведінки. Моделі моральної регуляції економічної діяльності соціально-економічної системи.

ТЕМА 8. ОРГАНІЗАЦІЯ І МОРАЛЬНІ СТАНДАРТИ. ЕТИКА ТА КУЛЬТУРА БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЇ

Сутність, структура, необхідність організаційної (корпоративної) етики. Формування концепції етичності компанії, риси та переваги якісної організаційної (корпоративної) етики.

Сутність, зміст, складові організаційної культури. Взаємозв'язок організаційної культури та етики бізнесу. Фактори, що формують організаційну культуру та етику ведення бізнесу. Модель формування культури та етики організації за Е. Шейном. Вплив організаційної культури на діяльність бізнес-організації. Культура доброчесності бізнесу.

Механізм та способи забезпечення та підвищення етики бізнесу на рівні організації. Роль керівників в забезпеченні етичності діяльності компанії. Сутність, мета, структура, значення етичних кодексів та кодексів поведінки компаній. Система комплаєнсу та її значення в підвищенні рівня етики в організації.

ТЕМА 9. МОРАЛЬНІ ДИЛЕМИ ТА ЇХ РІШЕННЯ. ПРИЙНЯТТЯ МОРАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНИХ РІШЕНЬ В БІЗНЕСІ

Сутність та погляди на природу виникнення моральних дилем. Особливості та види моральних дилем, що виникають в економічних відносинах. Фактори, що впливають на прийняття рішень в економіці (бізнесі): підхід економічної детермінації, самодетермінація (духовно-моральний підхід).

Підхід до рішення моральних дилем, який виходить з вчення академіка О.Ухтомського. Його актуальність для сучасного бізнесу. Мотиватори рішення керівника (підприємця) та види відповідальності. Інтуїція совісті та управління в умовах невизначеності. Принципи побудови етичної аргументації при вирішенні моральних дилем в економічних відносинах. Інструментарій рішення моральних дилем у західній етиці бізнесу.

ТЕМА 10. ПОВЕДІНКОВА ЕТИКА БІЗНЕСУ

Поведінкова етика бізнесу: сутність, актуальність, методологічна основа, генезис. Детермінанти неетичної поведінки в бізнесі: поведінковий підхід.

Причини обмеженої етичності в прийнятті рішень та поведінці: результати поведінкових досліджень. Напрямки досліджень, проблеми та практичні рішення поведінкової бізнес-етики: внутрішньо особистісний міжособистісний, організаційний рівні. Засоби створення етичної інфраструктури організації з позиції поведінкової бізнес-етики (результати досліджень).

Застосування тактики надж (підштовхування) для підвищення рівня етичності організації: вплив з боку державних інститутів та внутрішньо організаційні заходи. Сутність та основу поведінкового дизайну. Можливості його застосовують в бізнесі. Модель зміни поведінки за Б.Дж. Фоггом та Н. Кано. Етичність застосування поведінкового дизайну в бізнесі.

Особливості формування комунікацій, зворотного зв'язку, етики взаємовідносин та дій під впливом когнітивних спотворень та на основі домінант на совісті. Особливості формування піраміди вибору, прийняття рішень в бізнесі на основі когнітивних спотворень (егоцентризм, сліпі плями тощо) та домінант на совісті. Рекомендації щодо подолання когнітивного дисонансу, самовиправдання та побудови поведінки з домінантою на совісті (високих моральних стандартах) соціальних психологів Керола Тевріса та Еліота Аронсона.

ТЕМА 11. ФОРМУВАННЯ ЕТИКИ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Проблеми етики бізнесу, що виникають в зв'язку із розвитком нових технологій. Причини виникнення, сутність та напрями цифрової економічної (бізнес) етики. Основні дилеми цифрової етики бізнесу: характеристика, шляхи рішення. Етичні проблеми впровадження штучного інтелекту в економіку. Етичність застосування Інтернету поведінки (IoB). Головні проблеми дотримання цифрової етики бізнесу в умовах капіталістичної та посткапіталістичної соціально-економічної системи та шляхи їх вирішення.

Європейський досвід забезпечення цифрової етики економічних відносин, його можливості застосування в Україні. Напрями (рівні та заходи) забезпечення цифрової етики економічних відносин.

ТЕМА 12. ОСОБЛИВОСТІ ЦІНІСНО-МОТИВАЦІЙНОГО ПОРТРЕТУ І МОДЕЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПОКОЛІННЯ Z ТА РИЗИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ, ЕТИКИ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН.

Сутність теорії поколінь. Актуальність дослідження ціннісно-мотиваційного портрету і моделей економічної поведінки покоління Z. Типові характеристики покоління Z.

Соціокультурний аналіз ставлення різних поколінь до порушення деяких норм моральності та права в економіці та ризики зміни етичного портрету поколінь.

Соціокультурний аналіз ставлення різних поколінь до праці та ризику знецінення праці для розвитку економіки і бізнесу.

Домінанти особистісних та когнітивних рис покоління Z, пов'язані з ними моделі економічної поведінки, та ризику для економіки і бізнесу, етики економічних відносин.

Напрями впливу глибинних змін на етику бізнесу та на особистість. Проблеми збереження особистості та формування морально відповідальної поведінки в економічних відносинах, бізнесі, організації в умовах глибинних змін сучасного світу.

Змістовий модуль 3. Соціальна відповідальність бізнесу

ТЕМА 13 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Сутність та зміст соціальної відповідальності бізнесу (СВБ) та «корпоративної соціальної відповідальності» (КСВ). Еволюція становлення СВБ в економічній практиці. Еволюція концепції (СВБ, КСВ). Підходи до КСВ. Аргументи «за» та «проти» СВБ. Зарубіжні моделі СВБ. Соціальна відповідальність бізнесу та концепція сталого розвитку.

Рівні, напрями та види соціальної відповідальності компанії. Сутність і прояви зовнішньої і внутрішньої соціальної відповідальності компанії. Фактори, які впливають на формування соціально відповідальної поведінки учасників економічних відносин. Мотиви соціальної відповідальності бізнесу (зовнішні та внутрішні). Соціальні програми та проекти: сутність, види, значення.

Інструменти реалізації соціальних програм компанії. Значення соціально-відповідальної поведінки для розвитку компанії, її конкурентоспроможності. Значення дотримання соціальної відповідальності в розвитку держави.

ТЕМА 14 МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Класифікація міжнародних нормативних документів в області КСВ, характеристика класифікаційних груп. Взаємозв'язок корпоративної соціальної відповідальності та міжнародних стандартів менеджменту. Системи менеджменту та КСВ Міжнародний стандарт ISO 26000: 2010. Міжнародний стандарт SA 8000. міжнародний стандарт системи екологічного менеджменту ISO 14000. Керівництво по звітності у сфері сталого розвитку (GRI), розроблене Глобальною ініціативою зі звітності. Глобальний договір ООН. Міжнародні стандарти КСВ, імplementовані в Україні.

ТЕМА 15 МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Оцінка соціальної відповідальності на рівні країни. Індекс соціального розвитку.

Індикатори соціальної відповідальності компанії. Міжнародні критерії оцінки локальної СВБ. Соціальні та екологічні інвестиційні індекси. Вплив основних груп стейкхолдерів на соціальну відповідальність компанії.

Ефективність соціальної відповідальності компанії: поняття та оцінка. Нефінансова звітність компаній: сутність, види, переваги та особливості. Сутність та методика проведення соціального аудиту.

ТЕМА 16 СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Недоброчесність бізнесу: сутність, види та прояви, наслідки. Необхідність розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні. Передумови і причини становлення і розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Інституціональне забезпечення соціальної відповідальності економічних суб'єктів в Україні.

Аналіз соціальної відповідальності підприємств в Україні (довоєнний та воєнний час). Мотиви та фактори, результати соціально відповідальної поведінки підприємців та менеджерів бізнес-структур в критичних та невизначених умовах діяльності. Якості керівників бізнесу, які сприяють соціально відповідальній поведінці в критичних та невизначених умовах діяльності.

Критерії, переваги і обмежувальні фактори розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Актуальні напрями реалізації соціальної складової соціальної відповідальності українського бізнесу в скрутний воєнний (повоєнний) час.

Культура доброчесності бізнесу та її зв'язок із соціальною відповідальністю.

Культура доброчесності в сучасному суспільстві та бізнесі: сутність, світові тенденції щодо стану та проблем доброчесності сучасного бізнесу. Інструменти формування культури доброчесності сучасного бізнесу: оцінка можливостей застосування світового досвіду.

Формування культури доброчесності в сучасному українському суспільстві та бізнесі: соціокультурний підхід.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Повний термін навчання										
	денна форма					заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	пр	інд	с.р		л	пр	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Змістовий модуль 1.											
Духовно-моральний вимір економіки. Теоретичні основи етики бізнесу											
ТЕМА 1. ВСТУП ДО КУРСУ. МОРАЛЬ ТА МОРАЛЬНІСТЬ, ЕКОНОМІКА ТА БІЗНЕС	4	1	1		2	6	1	1			4
ТЕМА 2. ЕТИКА БІЗНЕСУ: ПРЕДМЕТ ТА СПЕЦИФІКА	4	1	1		2	5	1				4
ТЕМА 3. ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ЧИННИКА В ЕКОНОМІЦІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	5	1	1		3	5	1	1			3
ТЕМА 4. ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ В ЕТИЦІ БІЗНЕСУ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	4	1	1		2	3	1				2
ТЕМА 5. ХРИСТИЯНСЬКА ЕТИКА ГОСПОДАРЮВАННЯ. ДІЯ ХРИСТИЯНСТВА НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА: ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ	5	1	1		3	4		1			3
ТЕМА 6. МУСУЛЬМАНСЬКА ЕТИКА ГОСПОДАРЮВАННЯ	3	1			2	4					4
Разом за змістовим модулем 1	25	6	5	0	14	27	4	3	0	0	20
Змістовий модуль 2.											
Морально (соціально) відповідальна поведінка особистості в організації, бізнесі, економіці											
ТЕМА 7. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ У РЕГУЛЯЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	3		1		2	5	1			4	5
ТЕМА 8. ОРГАНІЗАЦІЯ І МОРАЛЬНІ СТАНДАРТИ. ЕТИКА ТА КУЛЬТУРА БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЇ	6	1	1		4	5	1			4	5

ТЕМА 9. МОРАЛЬНІ ДИЛЕМИ ТА ЇХ РІШЕННЯ. ПРИЙНЯТТЯ МОРАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНИХ РІШЕНЬ В БІЗНЕСІ	6	1	1		4	5	1				4	5
ТЕМА 10. ПОВЕДІНКОВА ЕТИКА БІЗНЕСУ	4	1	1		2	4		1			3	4
ТЕМА 11. ФОРМУВАННЯ ЕТИКИ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	5	1	2		2	5	1	1			3	5
ТЕМА 12. ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНОГО ПОРТРЕТУ І МОДЕЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПОКОЛІННЯ Z ТА РИЗИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ, ЕТИКИ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	4	1	1		2	5	1				4	5
Разом за змістовим модулем 2	28	5	7	0	16	29	4	3	0	0	22	29
Змістовий модуль 3. Соціальна відповідальність бізнесу												
ТЕМА 13 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ	7	1	1		5	6	1				5	6
ТЕМА 14 МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ	6	1	1		4	5		1			4	5
ТЕМА 15 МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	6		1		5	5					5	5
ТЕМА 16 СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ДОБРОЧЕСНОСТІ	6	1	1		4	6	1	1			4	6
Разом за змістовим модулем 3	25	3	4	0	18	22	2	2	0	0	18	22
ІНДЗ	42			42		42				42		42
Усього годин	120	14	16	42	48	120	10	8	0	42	60	120

4.Теми семінарських/практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (для кожної форми навчання)			
		Повний термін навчання		Скорочений термін навчання	
		очна	заочна	очна	заочна
Змістовий модуль 1. Змістовий модуль 1.					
Духовно-моральний вимір економіки. Теоретичні основи етики бізнесу					
	ТЕМА 1. ВСТУП ДО КУРСУ. МОРАЛЬ ТА МОРАЛЬНІСТЬ, ЕКОНОМІКА ТА БІЗНЕС	1	1		
	ТЕМА 2. ЕТИКА БІЗНЕСУ: ПРЕДМЕТ ТА СПЕЦИФІКА	1			
	ТЕМА 3. ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ЧИННИКА В ЕКОНОМІЦІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	1	1		
	ТЕМА 4. ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ В ЕТИЦІ БІЗНЕСУ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	1			
	ТЕМА 5. ХРИСТИЯНСЬКА ЕТИКА ГОСПОДАРЮВАННЯ. ДІЯ ХРИСТИЯНСТВА НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА: ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ	1	1		
	ТЕМА 6. МУСУЛЬМАНСЬКА ЕТИКА ГОСПОДАРЮВАННЯ				
Змістовий модуль 2.					
Морально (соціально) відповідальна поведінка особистості в організації, бізнесі, економіці					
	ТЕМА 7. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ У РЕГУЛЯЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	1	1		
	ТЕМА 8. ОРГАНІЗАЦІЯ І МОРАЛЬНІ СТАНДАРТИ. ЕТИКА ТА КУЛЬТУРА БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЇ	1			
	ТЕМА 9. МОРАЛЬНІ ДИЛЕМИ ТА ЇХ РІШЕННЯ. ПРИЙНЯТТЯ МОРАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНИХ РІШЕНЬ В БІЗНЕСІ	1			
	ТЕМА 10. ПОВЕДІНКОВА ЕТИКА БІЗНЕСУ	1	1		
	ТЕМА 11. ФОРМУВАННЯ ЕТИКИ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	2	1		
	ТЕМА 12. ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНОГО ПОРТРЕТУ І МОДЕЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПОКОЛІННЯ Z ТА РИЗИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ, ЕТИКИ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	1			
Змістовий модуль 3.					
Соціальна відповідальність бізнесу					
	ТЕМА 13 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ	1			
	ТЕМА 14 МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ	1	1		
	ТЕМА 15 МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	1			
	ТЕМА 16 СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	1	1		
Разом		16	8		

5.Самостійна та індивідуальна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (для кожної форми навчання)	
		Повний термін навчання	
		очна	заочна
	Тема 1. Визначення моралі і моральності. Джерела походження моралі і моральності (науковий підхід).	2	4
	Тема 2. Елементи та види ділової етики. Етичні норми, принципи та закономірності в бізнесі.	2	4
	Тема 3. Місце моралі в економіці: західна економічна думка (XVIII - середина XX ст.).	3	3
	Тема 4. Теорія утилітаризму. Розвиток ідей утилітаризму. Деонтична етика. Етика справедливості	2	2
	Тема 5. Основні риси господарської культури вітчизняних підприємців. Соціальне підприємництво. Добročинна діяльність промисловців та підприємців.	3	3
	Тема 6. Норми ісламської ділової етики: принципи будівництва етичного бізнесу, якості бізнесмену. Правила регулювання торгівельних відносин та оформлення договорів. Етика трудових відносин.	2	4
	Тема 7. Моделі моральної регуляції економічної діяльності соціально-економічної системи.	2	4
	Тема 8. Проблематика дотримання норм моралі у підприємницькій діяльності: актуальні проблеми сучасності. Корпоративні кодекси. Комплаєнс.	4	4
	Тема 9. Рішення моральних дилем: досвід західного бізнесу	4	4
	Тема 10. Вплив когнітивних спотворень на етичність рішень. Техніка наджу: застосування для підвищення рівня етичності суб'єктів економіки	2	3
	Тема 11. Основні дилеми етики бізнесу в умовах цифровізації. Шляхи рішення етичних проблем цифровізації економіки	2	3
	Тема 12. Моделі економічної поведінки покоління Z: етична оцінка та ризики	2	4
	Тема 13. Моделі соціального партнерства. Світовий досвід соціальної відповідальності бізнесу.	5	5
	Тема 14. Міжнародні стандарти КСВ, імplementовані в Україні.	4	4
	Тема 15. Моніторинг соціальної відповідальності на підприємстві	5	5
	Тема 16. Особливості становлення і розвитку соціальної відповідальності вітчизняних підприємств. Аналіз соціальної відповідальності підприємств в Україні.	4	4
	ІНДЗ	42	42
Разом		90	102

6. Індивідуальні завдання

Вимоги до виконання індивідуальних завдань для самостійної роботи

При вивченні навчальної дисципліни передбачено виконання індивідуальних завдань, пов'язаних з самостійним опануванням теоретичного матеріалу, виконанням прикладних та творчих завдань.

До структури ІЗ з даного курсу входять завдання трьох типів, які докладно пояснено у відповідних методичних вказівках.

Перший – це робота *практико-аналітичної спрямованості*, що передбачує аналіз та рішення певного завдання на мікро-рівні, а саме: аналіз кодексу етики та поведінки обраної компанії; аналіз корпоративного нефінансового (соціального) звіту компанії; моделювання та оцінку управлінських рішень в певних актуальних для сучасного бізнесу ситуаціях та рішення типових моральних дилем.

Другий тип завдань – це виконання *наукової-дослідної роботи*.

Третій тип завдань передбачує самостійне отримання *неформальної освіти* на основі відповідних джерел, що стосуються третього змістовного модуля дисципліни. Вони будуть *зараховані як виконані індивідуальні завдання до модулю при наявності документа (сертифікату)*, що підтверджує опанування певних знань.

Перші два типи завдань виконуються в електронній формі та надсилаються на перевірку електронною поштою. У темі повідомлення обов'язково вказується прізвище та ім'я студента, а також коротка назва роботи. У разі необхідності захисту завдання воно надається викладачеві у друкованому вигляді.

Для самостійної роботи пропонуються різні види теоретичних і практичних завдань: пошук та аналіз інформації у мережі Internet, аналіз ситуацій, виконання проектів і кейсів, підготовка презентацій, творчі завдання тощо.

Критерії оцінювання результатів виконання індивідуальних завдань для самостійної роботи.

На отримання балів за самостійну роботу впливають такі чинники, як: своєчасність виконання завдань, повнота, якість, самостійність та правильність їх виконання, творчий підхід, застосування при виконанні дослідницько-аналітичної роботи якісних джерел інформації, в т.ч. досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, практиків, матеріали з сайтів аналітичних центрів (наведені наприкінці програми), ініціативність студентів у роботі тощо. При виконанні спільних завдань (наприклад, групових доповідей) оцінюється індивідуальний внесок у спільну роботу.

Практична значущість полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики. Під реальністю розуміється робота, що за своїм змістом відповідає існуючим проблемам, результати якої можуть бути використані різними підприємствами, які здійснюють розробку відповідного проекту, для вирішення існуючих проблем.

Комплексний і системний підходи використовується для розкриття теми й полягає у тому, що предмет дослідження підлягає багатобічному вивченню: теоретичні положення, практичні рішення й наробітки, аналіз, шляхи поліпшення й умови реалізації. При цьому необхідно дотримувати взаємозв'язку, послідовності й логічності викладу.

Використання сучасних теоретичних методик і наукові розробки досліджень за даною темою необхідно для проведення аналізу й обґрунтування засобів поліпшення ряду аспектів предмета й об'єкта дослідження. Для цього треба використати сучасні вітчизняні й закордонні результати досліджень.

7. Методи навчання

У процесі навчання використовуються загальнонаукові методи пізнання та дослідницької діяльності, зокрема, емпіричні (опис, вимірювання, спостереження, порівняння) та теоретичні або проміжні (аналіз, синтез тощо); дослідницькі (у т.ч. проблемно-пошуковий) та евристичні методи (евристична бесіда, дискусія), системного

аналізу, соціологічні методи поведінкове моделювання, коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників.

Лекції проводяться з використанням елементів проблемного навчання, евристичної бесіди та супроводжуються мультимедійними презентаціями.

Під час практичних та семінарських занять в навчальному процесі використовуються наступні методи: розв'язання типових та ситуаційних завдань, кейс-технології, аналіз конкретних соціально-економічних процесів, з відповідною детермінацією їх морально-психологічними чинниками. Під час занять семінарської спрямованості використовуються дискусії, обговорення ключових питань на підставі сучасних досліджень в галузі етики та соціальної відповідальності..

При організації самостійної роботи студентів перевага надається самостійному веденню конспекту лекцій, виконанню індивідуальних науково-дослідних робіт з подальшим виступом у групі.

8. Методи контролю

Поточний контроль успішності студентів передбачає перевірку виконання індивідуальних завдань по курсу та якості засвоєння навчального матеріалу. Проводиться в рамках практичних та семінарських занять у формі оцінки роботи студентів та якості виконання індивідуальних завдань.

Підсумковий контроль має за мету перевірити та оцінити рівень знань, що отримані за курсом, умінь використовувати їх щодо вирішення практичних завдань, а також рівень оволодіння теоретичними знаннями та практичними вміннями та навичками в обсязі вимог навчальної програми. Проводиться у формі екзамену.

9. Критерії оцінювання результатів навчання:

Контрольні заходи є необхідним елементом зворотного зв'язку у процесі навчання, вони забезпечують визначення рівня досягнення завдань навчання.

Поточний контроль проводиться викладачем на всіх видах занять і має на меті перевірку рівня підготовки студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування або тестів, оцінки виконання індивідуальних і групових завдань на практичних, семінарських заняттях.

Результати поточного контролю враховуються викладачем при виставленні підсумкової оцінки з даної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів вивчення дисципліни студентами. Підсумковий контроль є семестровим контролем. Підсумковий контроль з дисципліни «Етика та соціальна відповідальність бізнесу» проводиться у формі екзамену.

Самоконтроль призначений для самооцінки студентами ефективності власної навчальної роботи з конкретної дисципліни.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити матеріал (презентацію, результати експерименту).

Загальна кількість балів за поточну роботу не може перевищувати 60 балів.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науковій роботі, у наукових конференціях, підготовці наукових публікацій тощо – можуть присуджуватись додаткові бали за поточну успішність. При цьому загальна кількість балів за поточну успішність не може перевищувати 70 балів.

Формами проведення поточного контролю є бліц-опитування, контрольна (модульна) робота, захист результатів виконання групових або індивідуальних проектів під час навчальних занять, перевірка виконання письмових завдань для самостійної роботи.

Під час контролю виконання завдання для *самостійної роботи* оцінюванню підлягають: самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань; підготовка

рефератів, есе; переклад іншомовних текстів, підготовка реферативних матеріалів за науковими публікаціями тощо.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їх оцінювання

Форми контролю	Максимальна кількість балів
	Денна форма навчання
Усна доповідь, доповнення, участь в обговоренні, дискусії (робота в аудиторії під час лекцій)	8 (0,5 балів за кожну тему)
Поточне опитування за результатами засвоєння матеріалу, виконання практичних завдань за відповідними темами (робота в аудиторії під час практичних та семінарських занять)	16 (1 бал за кожну тему)
Виконання індивідуальних завдань практико-аналітичної спрямованості (1,2 завдання)	по 5 балів за кожне завдання
Виконання індивідуальних завдань спрямованих на етичне вирішення складних ситуацій в сучасному бізнесі, моральних дилем	8 балів
Виконання творчої індивідуальної науково-дослідницької роботи, доповідь, презентація	10 балів
Сертифікати за модулем «Соціальна відповідальність бізнесу»	8 балів зараховується за 4 теми модулю
Всього	70
Представлення результатів науково-дослідних робіт на студентських конкурсах, конференціях, олімпіадах тощо	бонусні бали (до 10 балів)

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота																ІНДЗ	Підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						Змістовий модуль 3					іспит	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16			
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1,5	1,5	37	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>Характеристика по національній шкалі</i>	<i>За національною шкалою</i>	<i>За шкалою ХГУ «НУА»</i>
Глибоке знання теоретичного матеріалу, основних наукових концепцій і теорій в галузі етики та соціальної відповідальності економічних відносин та бізнесу, розуміння взаємозв'язку економічних та морально-етичних феноменів та процесів на макро-, мезо-, мікро- і нанорівнях, вільне володіння категоріальним апаратом, сформованість навиків застосування в практичних ситуаціях теоретичних надбань з курсу, вміння творчо та критично оцінювати власні рішення та економічну поведінку, економічну поведінку суб'єктів господарювання, управлінські рішення	відмінно	90–100
Хороше знання теоретичного матеріалу, розуміння сутності взаємозв'язку економічних та морально-етичних феноменів та процесів, володіння категоріальним апаратом курсу, знання актуальних проблем етики та соціальної відповідальності економічних відносин та бізнесу та сформовані навички вміння самостійного аналізу цих проблем, сформованість навиків застосування в практичних ситуаціях теоретичні надбання з курсу, вміння оцінювати власні рішення та економічну поведінку, економічну поведінку суб'єктів господарювання, управлінські рішення	добре	70–89
Задовільне знання теоретичного матеріалу і основних проблем курсу, розуміння сутності взаємозв'язку економічних та морально-етичних феноменів та процесів, володіння категоріальним апаратом курсу, початкові вміння оцінювати власні рішення та економічну поведінку	задовільно	50–69
Фрагментарне знання матеріалу, проблем і категорій курсу. Можливість перескладання іспиту	незадовільно	25–49
Незадовільне знання матеріалу, проблем і категорій спецкурсу. Обов'язковий повторний курс	незадовільно	0–24

11. Рекомендована література та інформаційні джерела

Основна література

1. Компанієць, В. В. (2018). *Моральні основи економіки та підприємницької діяльності*. Харків: Вид-во УкрДУЗТ, 353 с.
2. Дикань, В. Л., Компанієць, В. В. та Полякова, О. М. (2012). *Етичні основи бізнесу*. Харків: Вид-во УкрДАЗТ, 316 с.
3. Компанієць, В. В. (2023). Етика та соціальна відповідальність бізнесу: метод. рекомендації до індивідуальної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм навчання, які навчаються за спеціальністю 051 – Економіка. Харків: Вид-во НУА, 61 с. Available at: <http://dspace.nua.kharkov.ua:8080/jspui/handle/123456789/2633>
4. Компанієць, В.В., Дикань, О.В., Бела, О.О. (2023) *Соціальна відповідальність українського бізнесу: стан та актуальні акценти розвитку*. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2023. 83. с.284-295. Available at: <http://btie.kart.edu.ua/article/view/300432>
5. Компанієць, В.В., Бела, О.О. (2024). *Мотивація соціально-відповідальної діяльності бізнесу (Аналіз досліджень західних науковців)*. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences, 326(1), 341-349. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-54><https://herald.khmnpu.edu.ua/index.php/herald/article/view/669>. 8.
6. Компанієць, В.В., (2024). *Формування культури доброчесності в суспільстві та бізнес-діяльності (концептуальне осмислення нових світових тенденцій на основі соціокультурної парадигми)*. Вісник економіки транспорту і промисловості. 86. с. 249-265. Available at: <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/86-1.pdf>
7. Компанієць, В.В., Бела, О.О. (2022). Моральні дилеми в економічних відносинах: природа, види, фактори поведінки, рішення (підхід духовно-моральної детермінації). *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 78-79, с. 189–205.
8. Компанієць В. В., Макасеєв О. В. Поведінкова етика бізнесу у запобіганні економічній злочинності та забезпеченні конкурентоспроможності бізнес-організацій. *Міжнародні економічні відносини. Сталий розвиток України в умовах глобалізації та Європейської економічної інтеграції: проблеми, перспективи, ефективність. ФЕНІКС-2023 : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 19 грудня 2023 р.* Available at: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/c0112ef7-32e2-4d37-988b-7c220990a954/content>
9. Компанієць, В. В. (2011). Розвиток соціально-економічних систем у духовно-моральному та соціокультурному вимірі. Духовно-моральна соціально-економічна система. У: *Управління розвитком соціально-економічних систем у духовно-моральному та соціокультурному вимірі*. Харків: УкрДАЗТ, ч. 1, 305 с.
10. Компанієць, В. В. (2012). Якість управління соціально-економічними системами: духовно-моральні та культурні пріоритети (на прикладі залізничного транспорту). У: *Управління розвитком соціально-економічних систем у духовно-моральному та соціокультурному вимірі*. Харків: УкрДАЗТ, ч. 2, 296 с.
11. Компанієць, В. В. (2013). Щодо сутності корпоративної соціальної відповідальності: базові підходи західної наукової думки. *Вісник Хмельницького національного університету*, вип. 4, т. 1 Економічні науки, с. 250-255.
12. Компанієць, В.В., Дейч, М.Є. (2013). Чинники формування та стимулювання соціально відповідальної поведінки особистості, бізнесу, суспільства, держави в Україні. *Вісник економічної науки України*, № 2(24), с. 30-36.
13. Новікова, О.Ф., Дейч, М.Є., Панькова, О.В., Компанієць, В.В. та ін. (2013). *Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки)*. Донецьк, 296 с.

14. Балусьва, О. В., Бондарчук, О. В. (2017). *Соціальна відповідальність*. Київ ; Маріуполь: ДонДУУ, 283 с.
15. Гарбар, Ж. В., Мазур, К. В. та Мостенська, Т. Г. (2020). Корпоративна соціальна відповідальність. У : *Корпоративне управління та соціальна відповідальність*. Вінниця: ВНАУ, ч. 2, 228 с.
16. Грищенко, Т. Б. (2007) *Етика ділового спілкування*. [online]. Available at: <http://textbooks.net.ua/content/category/42/58/48/>[Accessed 27 June 2023].
17. Гусьва, О. Ю., Воскобоева, О. В. та Хлевицька, Т. Б. (2020). *Соціальна відповідальність бізнесу*. Київ: Державний університет телекомунікацій, 222 с.
18. Долуда, Л., Назарук, В. та Кірсанова, Ю. (2017). *Соціальне підприємництво. Бізнес-модель. Реєстрація. Оподаткування*. Київ, ТОВ «Агентство «Україна», 92 с.
19. Колот, А. М., Грішнова, О. А., Герасименко, О. О. та ін. (2015). *Соціальна відповідальність*. Київ: КНЕУ, 519 с.
20. Корнецький, А. О., Свинчук, А. А., Назарук, В. Я. та ін. (2017). *Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін*. Київ: ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС, 188 с.
21. Кузьмін, О. Є., Пирог, О. В., Чернобай, Л. І. та ін. (2016). *Соціальна відповідальність*. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 326 с.
22. Надвинична, Т. Л. (ред). (2017). *Соціальна відповідальність*. Тернопіль: ТНЕУ, 139 с.
23. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу [online]. Available at: https://www.ppv.net.ua/uploads/work_attachments/Non-Financial_Reporting_UA_.pdf [Accessed 12 June 2023].
24. Охріменко, О. О., Іванова, Т. В. (2015). *Соціальна відповідальність*. Київ: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», 180 с.
25. Сіренко, Н. М., Лункіна, Т. І. та Бурковська, А. В. (2021). *Соціальна відповідальність*. Миколаїв: МНАУ, 216 с.
26. Тележкина, О. О. Лисенко, Н. О. Кушнір, О. О. та ін (2015). *Ділове спілкування: усна і писемна форми*. [online]. Available at: https://pidru4niki.com/84441/dokumentoznavstvo/dilove_spilkuvannya_usna_i_pisemna_formi[Accessed 30 June 2023].
27. Меєр, Е. (2020). *Культурна карта, Бар'єри міжкультурного спілкування в бізнесі*. Київ : «Наш Формат», 224 с.
28. Шульгіна, Л.М. (2023) *Бізнес-комунікації: навчально-методичний комплекс*. [online]. Available at: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/52779/1/Biznes_komun.pdf [Accessed 30 June 2023].
29. Bowen, H. R. (1953). *Social responsibilities of the busin essman*. New York: Harper&Row, 276 p.
30. Fritzsche, David J. (2005). *Business ethics:a global & managerial perspective*. Publisher Boston: McGraw-Hill/Irwin Collection, 217 p.
31. De George, Richard T. (2011). *Business Ethics*. Dorling Kindersley, licensees of Pearson Education in South Asia, 534p.
32. United Nations Office on Drugs and Crime, (2021). *Серія університетських модулів. Добросесність та етика* [online]. Available at: https://www.unodc.org/e4/en/tertiary/integrity-ethics_ukrainian.html [Accessed 12 June 2023].
33. Friedman, M. (1970). The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits. *The New York Times Magazine*, [online], September 13. Available at: <http://umich.edu/~thecore/doc/Friedman.pdf> [Accessed 24 June 2023].

Додаткова література

1. Аналітичне дослідження стану правового регулювання антикорупційного комплаєнсу в бізнесі. Звіт. Національне агентство з питань запобігання корупції. [online]. Available at: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/10/Analychne-doslidzhennya-stanu-pravovogo-regulyuvannya-antykorupsiynogo-komplayensu-v-biznesi.pdf> [Accessed 12 June 2024].
2. Глобальний договір ООН в Україні, (2023). [online]. Available at: <https://globalcompact.org.ua/> [Accessed 12 June 2023].
3. Rada.gov.ua, (1996). Європейська соціальна хартія [online]. Київ, Україна. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text [Accessed 12 June 2023].
4. Rada.gov.ua, (2020). Концепція реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року [online]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text> [Accessed 12 June 2023].
5. Звіт про вплив «Делойт» в Україні 2021–2022 (2022). [online]. Available at: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/about-deloitte/articles/global-report-home.html> [Accessed 10 June 2023].
6. Звіт з корпоративної соціальної відповідальності АШАН (2022). [online]. Available at: <https://aristorsmi001.blob.core.windows.net/cms-content/ua/2019/11/Фінал-звіт-KCB-2022.pdf> [Accessed 12 June 2023].
7. Зубарева, З. О. (2020). Нефінансова звітність. Із тренда - у классику [online]. Available at: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/shcho-take-nefinansova-zvitnist-prikladi-v-ukrajini-ostanni-novini-50123905.html> [Accessed 12 June 2023].
8. Нефінансова звітність за стандартом GRI у світі та Україні (2017). [online]. Available at: <http://www.bakertilly.ua/news/id1129> [Accessed 12 June 2023].
9. Воробей, В., Журовська, І. (2010). Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу [online]. Available at: https://www.ppv.net.ua/uploads/work_attachments/Non-Financial_Reporting_UA_.pdf [Accessed 12 June 2023].
10. Нібулон. (2022). Соціальні звіти [online]. Available at: <https://www.nibulon.com/data/ksv/socialni-zviti.html> [Accessed 12 June 2023].
11. Про сталий розвиток Нової пошти [online]. Available at: <https://novaposhta.ua/csr/> [Accessed 12 June 2023].
12. AA1000 Stakeholder Engagement Standard (2015). [online]. Available at: <https://www.accountability.org/standards/aa1000-stakeholder-engagement-standard/> [Accessed 12 June 2023].
13. ISO 26000:2010. Guidance on social responsibility (2023). [online]. Available at: <https://www.iso.org/standard/42546.html> [Accessed 12 June 2023].
14. Directive 2014/95/EU on disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups (2014). [online]. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0095> [Accessed 12 June 2023].
15. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). (2011). OECD Guidelines for Multinational Enterprises [online]. Available at: <https://www.oecd.org/daf/inv/mne/48004323.pdf> [Accessed 12 June 2023].
16. United Nations Global Compact. The Ten Principles of the UN Global Compact [online]. Available at: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles> [Accessed 12 June 2023].
17. United Nations. Global resource for anti-corruption education and youth empowerment. University modular series on anti-corruption. [online]. Available at: <https://grace.unodc.org/> [Accessed 12 June 2024].
18. United Nations. Global resource for anti-corruption education and youth empowerment. University modular series on Integrity and Ethics. [online]. Available at: <https://grace.unodc.org/grace/en/index.html> [Accessed 12 June 2024].

19. OECD, Behavioral Insights for Public Integrity: Harnessing the Human Factor to Counter Corruption, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Paris, 2018. [online]. Available at: <https://doi.org/10.1787/9789264297067-en> [Accessed 12 June 2024].
20. Півняк, Г. Г. (2014). *Соціальна відповідальність влади, бізнесу, громадян*. Дніпропетровськ: НГУ, т. 1, 629 с.
21. Пушкар, М. С., Голінач, Л. І. (2018). *Соціальна відповідальність бізнесу: теорія і практика*. Тернопіль: Карт-бланш, 214 с.
22. Корнецький, А. О. (2019). *Соціальне підприємництво*. Київ: Фамільна друкарня Huss, 160 с.
23. Британська Рада в Україні (2011). *Посібник з планування соціального підприємства*. Київ: Британська Рада в Україні, 68 с.
24. *Мораль на захисті бізнесу*. [online]. Available at: <https://reputationcapital.blog/2021/11/moral-na-zashhite-biznesa/?lang=uk> [Accessed 27 June 2023].
25. Петренко, О.Б. (2019) *Роль теорії домінанти О.Ухтомського (1875–1942) у розвитку комплексної науки про людину*. [online]. Available at: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/127/129> [Accessed 27 June 2023].
26. Франкл, В. «Динаміка та цінності» — погляд з іншого боку. (2002) [online]. Available at: <https://www.management.com.ua/vision/vis002.html> [Accessed 27 June 2023].
27. Франкл, В. «Психіатрія та пошук смислу»: людина в пошуку та реалізації смислу. (2002): Available at: <https://www.management.com.ua/vision/vis004.html> [Accessed 27 June 2023].
28. Accure. *Integrity in Action. Our Code of Business Ethics is who we are, every day*. (2023). [online]. Available at: <https://www.accenture.com/ro-en/about/company/business-ethics> [Accessed 12 June 2023].
29. Everlegal code of ethics & business conduct. (2022) [online]. Available at: https://everlegal.ua/uploads/files/everlegal_code/everlegal_code_of_ethics_business_conduct_2022.pdf [Accessed 12 June 2023].
30. Carroll, A. A. (1979). Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. *Academy of Management Review*, 4, p. 497–505.
31. Carroll, A. B. (1999). Corporate Social Responsibility: Evolution of Definitional Construct. *Business and Society*, 38, p. 268–295.
32. Holme, R., Watts, P. (2000). *Corporate Social Responsibility: Making Good Business Sense*. E&Y Direct, 32 p.
33. Davis, K. (1960). Can Business Afford to Ignore Social Responsibilities? *California Management Review*, vol. 2, issue 3, p. 70-76.
34. Davis, K. (1967). Understanding the social responsibility puzzle: what does the businessman owe to society? *Business Horizons*, vol. 2, issue 4, p. 45-50.
35. Levitt, Th. (1958). The Dangers of Social Responsibility. *Harvard Business Review*, 36(5), p. 41-50.
36. Nokia. *Nokia code of conduct*. (2023). [online]. Available at: <https://www.nokia.com/about-us/company/leadership-and-governance/code-of-conduct/> [Accessed 12 June 2023].
37. Galbraith, J. K. (1977). *The Age of Uncertainty*. Boston, USA: Houghton Mifflin Company, 365 p.
38. Gordon, A. (2022). Tunnel vision or the bigger picture? The EY Global Integrity Report 2022 reveals how a focus on governance can help reimagine corporate integrity. [online]. Available at: https://www.ey.com/en_gl/forensic-integrity-services/how-a-focus-on-governance-can-help-reimagine-corporate-integrity [Accessed 27 June 2023].
39. The State of Moral Leadership in Business (2020) [online]. Available at: <https://thehowinstitute.org/moral-leadership-report-2020/> [Accessed 27 June 2023].

40. United Group's. Environmental, Social and Governance: 2021. (2022) [online]. Available at: <https://united.group/wp-content/uploads/2022/05/unitedgroup-esg-report-2021.pdf> [Accessed 12 June 2023].

41. United Group's. Code of Business Conduct & Ethics. (2022) [online]. Available at: <https://united.group/wp-content/uploads/2022/10/en-code-of-businessconduct-ethics.pdf> [Accessed 12 June 2023].

42. Valamis._Human resources. *Code of Conduct*. (2023) [online]. Available at: <https://www.valamis.com/hub/code-of-conduct#:~:text=code%20of%20conduct-,What%20is%20a%20code%20of%20conduct%3F,from%20staff%20within%20an%20organization.> [Accessed 22 June 2023].

Інформаційні ресурси (актуальні сайти)

1.Візійний ряд (2023). [online]. Available at: <https://www.management.com.ua/vision/visions.html> [Accessed 27 June 2023].

2.Всеукраїнська Мережа Добросочесності і Комплаєнсу (UNIC) [online]. Available at: <https://unic.org.ua/> [Accessed 27 June 2024].

3.Національне Агентство Кваліфікацій (2023). [online]. Available at: <https://nqa.gov.ua/> [Accessed 27 June 2023].

4.Національне агентство з питань запобігання корупції. Портал –добросочесності. [online]. Available at: <https://antycorportal.nazk.gov.ua/> [Accessed 27 June 2024].

3. Публічна добросочесність. Рекомендація Ради ОЕСР щодо публічної добросочесності (2017). [online]. Available at: https://www.oecd.org/gov/ethics/recommendation-public-integrity/Recommendation_ua_PRINT.PDF [Accessed 27 June 2024].

5.Соціальне підприємництво в Україні, (2023). [online]. Available at: <https://socialbusiness.in.ua/> [Accessed 17 June 2023].

6.Соціальне підприємництво – найкращі кейси, виклики та можливості для громадських організацій, (2023). [online]. Available at: <https://www.prostir.ua/?focus=prostir-talks-sotsialne-pidpryemnytstvo-kraschi-kejsy-vyklyky-ta-mozhlyvosti-dlya-hromadskyh-orhanizatsij> [Accessed 17 June 2023].

7.AccountAbility: Setting The Standard for Sustainability, (2023). [online]. Available at: <https://www.accountability.org/> [Accessed 17 June 2023].

8.Csr-Ukraine, (2023). [online]. Available at: <https://csr-ukraine.org/> [Accessed 17 June 2023].

9.Ethisphere, (2023). [online]. Available at: <http://www.ethisphere.com> [Accessed 17 June 2023].

10. European Business Ethics Network (EBEN), (2023). [online]. Available at: <https://eben-net.online/> [Accessed 17 June 2023].

11. EVERLEGAL, (2023). [online]. Available at: <https://everlegal.ua/en/expertise> [Accessed 12 June 2023].

12. GRI Standards by language, (2023). [online]. Available at: <https://www.globalreporting.org/standards/download-the-standards/> [Accessed 17 June 2023].

13. International Organization for Standardization, (2023). [online]. Available at: <https://www.iso.org/home.html> [Accessed 17 June 2023].

14. International Fairtrade Certification Mark, (2023). [online]. Available at: <https://www.fairtrade.net/about/fairtrade-marks> [Accessed 17 June 2023].

15. Knowledge Hub, (2023). [online]. Available at: https://www.valamis.com/hub?_gl=1*qma2mg*_up*MQ..*_ga*MTYxMDM5Mjg5NC4xNjg3MjYwNTM1*_ga_WH32P1Y0T3*MTY4NzI2MDUzNS4xLjEuMTY4NzI2MTc1NS4wLjAuMA.. [Accessed 12 June 2023].

16. The Institute of Business Ethics (IBE), (2023). [online]. Available at: <http://www.ibe.org.uk/> [Accessed 17 June 2023].

17. *The global standards for sustainability impacts*, (2023). [online]. Available at: <https://www.globalreporting.org/standards/> [Accessed 17 June 2023].
18. *United Nations Global Compact*, (2023). [online]. Available at: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/> [Accessed 17 June 2023].
19. United Group's. Sustainability, (2023) [online]. Available at: <https://united.group/sustainability/> [Accessed 12 June 2023].
20. *World Values Survey*, (2023). [online]. Available at: <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp> [Accessed 17 June 2023].
21. *World Fair Trade Organization*, (2023). [online]. Available at: <https://wfto.com/> [Accessed 17 June 2023].

Доступ до матеріалів навчання в межах неформальної освіти

1 блок. Онлайн та офлайн-курси на платформі Google Digital Workshop.

1. Онлайн-курс «Мистецтво публічних виступів». [online]. Available at: <https://learndigital.withgoogle.com/digitalworkshop-ua/course/public-speaking> [Accessed 30 June 2023].
2. Онлайн-курс «Ділове спілкування» [online]. Available at: <https://learndigital.withgoogle.com/digitalworkshop-ua/course/businesscommunication> [Accessed 30 June 2023].
3. Онлайн-курс «Ефективне налагодження зв'язків» [online]. Available at: <https://learndigital.withgoogle.com/digitalworkshop-ua/course/effectivenetworking>
4. Онлайн-курс «Навчіться впевненіше розповідати про свої сильні сторони» [online]. Available at: <https://learndigital.withgoogle.com/digitalworkshop-ua/course/self-promotion> [Accessed 30 June 2023].
5. Онлайн-курс «Навчіться розуміти клієнтів і їхню поведінку в мережі» [online]. Available at: <https://learndigital.withgoogle.com/digitalworkshop-ua/course/customersneeds-behaviours> [Accessed 30 June 2023].
6. Онлайн-курс «Просувайте компанію за допомогою онлайн-реклами» [online]. Available at: <https://learndigital.withgoogle.com/digitalworkshop-ua/course/promotebusiness-online> [Accessed 30 June 2023].

2 блок. Інструмент електронного навчання для приватного сектору Конвенції ООН проти корупції та 10-го принципу Глобального договору ООН проти корупції.

1. An e-learning tool for the private sector on the UN Convention against Corruption and the UN Global Compact's 10th principle against corruption. [online]. Available at: <https://thefightagainstcorruption.org/> [Accessed 30 June 2023].

3 блок. Онлайн-курс на платформі електронного навчання у сфері сталого розвитку Impactorium.

1. Онлайн-курс «Корпоративна соціальна відповідальність» [online]. Available at: <https://impactorium.org/uk/courses/korporativna-socialna-vidpovidaln/> [Accessed 30 June 2023].

4 блок. Онлайн-курс на платформі електронного навчання Prometheus.

1. Онлайн-курс «Соціальне підприємництво». [online]. Available at: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:WNISEF+SE101+2017_T4 [Accessed 30 June 2023].